

Lietuvos internetinės žiniasklaidos konstruojamo politinio diskurso kaita

Renata Matkevičienė

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
Informacijos ir komunikacijos katedros docentė
Assoc. professor, Department of Information and Communication,
Faculty of Communication, Vilnius University
Tel. (+370 5) 236 6117, faks 37052366104
El. paštas: renata.matkeviciene@kf.vu.lt

Jau gerą pusę šimtmečio mokslininkų tyrimais yra įrodyta, jog žiniasklaida yra aktyvi politinio diskurso dalyvė ir konstruotoja. Praėjusio šimtmečio pabaigoje įsivyravus internetinei žiniasklaidai matomi ir žiniasklaidos turinio formavimo bei informacijos pateikimo pasikeitimai. Įsivyravus informacinėms technologijoms, keičiasi ne tik žiniasklaida, jos veikla, kuriamas ir skleidžiamas turinys, bet ir komunikacija, į kurią yra įtraukti ir kiti viešosios erdvės veikėjai – visuomenė ir politikai. Pastarųjų sąveika politikos komunikacijos sistemoje geriausiai atsispindi būtent per žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, jos pranešimų poveikį ir pan., nes daugiausia tik dėl žiniasklaidoje pateikiamų pranešimų yra įmanomas visuomenės informuotumas apie politiką, taip pat tik žiniasklaida įtraukia visuomenę į politinių sprendimų priėmimą ar diskusiją apie politines problemas, priimamus sprendimus. Šiame straipsnyje nėra kvestionuojamas žiniasklaidos, taip pat ir internetinės žiniasklaidos, vaidmuo, jos svarba ar poveikiai, straipsnyje yra teigiama, kad žiniasklaida, o ypač internetinė, yra aktyvi politinės komunikacijos dalyvė, įtraukianti į aktyvią komunikaciją ir politikus per jų pasisakymams suteikiamą erdvę. Dėl šių veiksmy, internetinėje žiniasklaidoje pastebimas ne tik žiniasklaidos formuojamas politinis turinys, bet ir pačių politikų konstruojamas politinis diskursas, kurį žiniasklaida tik moderuoja. Šio straipsnio tikslas – iširti ir nustatyti internetinėje žiniasklaidoje pateikiamo politinio diskurso kaitą. Aptariamas žiniasklaidos vaidmuo ir jo kaita politikos diskurso konstruojamame politikos komunikacijos kontekste, taip pat siekiama nustatyti internetinės žiniasklaidos politinio diskurso, konstruojamo pačių politikos veikėjų, kaitą.

Žiniasklaidos vaidmuo konstruojant politinį diskursą

Šiandienėje visuomenėje neabejojama žiniasklaidos įtaka ir svarba, o žiniasklaidos poveikis nėra apibrėžiamas vien visuomenės įtikinimu, propagandos skleidimu ar efektais, sukeliama masinės komunikacijos priemonėmis perduodamų pranešimų (McQuail, 1994). Dvidešimt pirmojo amžiaus visuomenėje, kurioje dėl šiuolai-

kinių technologijų įsigali nauja žiniasklaidos formuojama kultūrinė, socialinė, politinė erdvė, žiniasklaidos poveikį nusako vertybių, normų ir nuostatų, sukuriančių bendrumą (Renckstorf, 1996, Alexander, 1998), konstravimas.

Analizuojant žiniasklaidos veikimą, dažnai taikoma socialinio konstruktyvizmo prieiga, leidžianti vertinti žiniasklaidos veikimą kaip sąmoningai konstruojantį ne tik žiniasklaidos turinį, bet ir visuomenės

tvarkaraštį. Mokslininkai išskiria du esminius žiniasklaidos poveikio socialinės realybės konstravimui lygmenis:

- mikrolygmenį, kai žiniasklaida egzistuoja kaip tam tikra komunikacinė terpė, kurioje sukuriama tam tikra bendra reikšmių schema, užtikrinanti galimybę visuomenės nariams būti kartu;
- makrolygmenį, kuriame žiniasklaidos vaidmuo – sukurti bendrą kultūrinį lauką (Alexander, Jacobs, 1998, p. 28). Šiuo atveju analizuojamas ne žiniasklaidos ir individų santykis, o žiniasklaidos ir politinės kultūros, žiniasklaidos ir ideologijos, žiniasklaidos ir žinių sklaidos visuomenėje ar tam tikrose visuomenės grupėse (Renckstorf, 1996, p. 23) santykis.

Šiandienėje visuomenėje vykdomi komunikacijos tyrimai akcentuoja žiniasklaidos vaidmenį socialinės realybės konstravimo komunikaciniuose procesuose: socialinis realybės konstravimo procesas, kuriame žiniasklaida pateikia tam tikro pasaulio ar realybės paveikslą, yra suvokiamas ir vyksta tik dėl komunikacijos, reikšmių mainų proceso.

Kaip teigia šiuolaikinės žiniasklaidos tyrėjai, staigus žiniasklaidos sistemos suprekinimas ir politinio elito pastangos stebėti ir veikti žiniasklaidos išeiigos rezultatus pakeitė visuomenės realybės suvokimą, kitaip sakant, žiniasklaida ne tik praneša naujienas, bet ir jas kuria (Stevenson, 2002; Alexander, Jacobs, 1998; Bielinis, 2002). Gyvenimas (arba tai, kas buvo ir atrodė realu) persikelia į simbolinę erdvę, kuriamą žiniasklaidos, į terpę, „kurioje konkurencinėje kovoje tarp komunikacijos dalyvių, kurie yra į ją įtraukti, gimsta po-

litinis produktas: problemos, programos, analizės, komentarai, koncepcijos, įvykiai, iš kurių turi rinktis eiliniai piliečiai, priversti būti „vartotojais“ (Bielinis, 2002, p. 24, McNair, 2003, Zhao, 2006).

Šiuolaikinė žiniasklaida, gebėdama kurti bendrybes, sykiu neišvengia vieno esminių naujų technologijų sukuriamų paradoksų: kurdama galimybes būti kartu, formuoti bendrą nuomonę ir šitaip burti bendrą socialinę grupę, žiniasklaida dėl menko piliečių aktyvumo ir žiūrėjimo, o ne dalyvavimo, demokratijos išivyravimo pati sumažina galimybes rasti bendrumui visuomenėje ar tam tikroje grupėje. Tradicinės žiniasklaidos sukurtos gana stabilios bendruomenės išsisklaido ir susikuria naujos, informacinių technologijų bendruomenės, vienijamos momentų, kuriais dalijamasi (Bardoel, 1996, Zhao, 2006).

Informacinės technologijos leidžia žiniasklaidai pateikti daug ir įvairios informacijos, nuomonių, taip pat sukurti erdvę (dažnai – imituojamai) dalyvauti visuomenei (suteikiamos komentavimo galimybės šiandienėje pilietinėje žiniasklaidoje, ar tiksliau – žiniasklaidos priemonėse pranešimus gali publikuoti skaitytojai, visi suinteresuoti tam tikros informacijos sklaida žmonės ir pan.).

Toks technologijų įgalintas žiniasklaidos pateikiamas informacijos srautas įpareigoja žiniasklaidą užtikrinti nuolatinį informacijos atnaujinimą ir tai lemia ryšių su visuomene ar komunikacijos specialistų parengtų pranešimų dažną patekimą į internetinės žiniasklaidos turinį, dėl kurio konstravimo specifikos tyrėjai nesutaria: kiek ir kuo skiriasi internetinės ir tradicinės žiniasklaidos turinio konstravimas (ypač politinio turinio) (Baum, Groeling, 2008). Kartu su žiniasklaidos atstovų rengiamais

pranešimais jie konstruoja daugiaplanę realybę, pristatomą žiniasklaidoje. Žiniasklaida tampa ne tik naujienų skleidėja, bet ir tam tikra erdve, kurioje savo nuomones, idėjas pristato ir kurioje diskutuoja įvairūs viešosios sferos dalyviai: tiek visuomenė, jos nariai, tiek politikai, t. y. erdvė, kuri socializuoja, ypač tai taikytina jaunimo auditorijai (Zhao, 2006).

Šiame straipsnyje ir bus aptariamas internetinėje žiniasklaidoje konstruojamas politinis diskursas, kurio kūrėjai – politikai.

Politikų konstruojamo politinio diskurso internetinėje žiniasklaidoje tyrimo metodologija ir rezultatai

Analizuojant mokslinę literatūrą apie žiniasklaidą ir jos vaidmenį sudarant visuomenės ir politikos dienotvarkę ir formuojant visuomenės nuomonę, keliami hipotezė, kad internetinių informacinių portalų atitinkamose teminėse rubrikose pateikiama informacija atspindi tuo metu aktualias problemas / temas, bet sykiu nurodo politikų ir žiniasklaidos atitinkamus siekinius atrenkant ir pateikiant pranešimus / naujienas.

Tyrimo metu siekiama nustatyti:

Q1 – kas iš politikų / politinių institucijų ir kiek aktyviai dalyvauja konstruojant politinį diskursą atitinkamoje žiniasklaidos priemonėje;

Q2 – kaip pristatomi politikai atitinkamoje rubrikoje, t. y. ar nurodoma politiko priskirtis politinei partijai, kitai institucijai;

Q3 – šaltinius, kuriais remiantis pristatomas politiko pasisakymas tam tikra tema;

Q4 – tyrimu siekiama patikrinti mokslininkų darbuose keliamas hipotezes, kad šiandienė politika ir jos komunikacija iš-

siskiria nuomonės, o ne faktų pateikimu; kalbos ir pateikiamos informacijos paprastumu, o ne politiniam diskursui būdinga leksika.

Tyrimui yra pasirinktas interneto informacinis portalas „Delfi“. Tarp vyraujančių Lietuvos interneto informacinių portalų, „Delfi“ informacinis portalas išsiskiria dideliu dėmesiu politikos naujienoms. Taip pat portalo pasirinkimą lėmė oficialiai nedeclaruojama ir akivaizdžiai nepastebima priskirtis atitinkamai politinei ideologijai, viešai nerodomas / nedeclaruojamas atitinkamos politinės jėgos / partijos palaišymas. Šis portalas pasirinktas ir dėl tos priežasties, kad jame greta naujienų yra pateikiami politikų pasisakymai kokia nors tema.

Nagrinėta informacinio internetinio portalo „Delfi“ rubrika „Politikų akimis“, su kuria pateikiami politikų pranešimai / straipsniai aktualiomis politinėje arenoje / lauke temomis, t. y. ne žiniasklaidos atstovų pranešimas apie vieną ar kitą politinę problemą ar politiko pasisakymą, bet pačių politikų pasisakymai, parengti pranešimai, kuriuose diskutuojamos aktualios politinio lauko temos.

Tokiu būdu tarsi sukuriamas išpūdis, kad informaciniame portale suteikiama galimybė politikams pateikti savo nuomonę, politinių įvykių ar priimamų sprendimų, atliekamų veiksmų interpretavimą, papildant ar paneigiant tam tikros temos pristatymą bendrajame žiniasklaidos tvarkaraštyje.

Siekiant atsakyti į išsikeltą hipotezę, atliekamas žiniasklaidos politinio diskurso tyrimas derinant kokybinį ir kiekybinį turinio analizės metodus: kiekybinės turinio analizės tyrimo metodas taikytas siekiant nustatyti publikacijų skaičiaus kaitą, poli-

tikų minėjimus ir jų dažnį, skaičiuojant politinių temų minėjimą, jo dažnį; kokybinės turinio analizės tyrimo metodas taikytas tiriant politikų pateikiamos informacijos pobūdį.

Tyrimui pasirinktas 2007–2011 metų laikotarpis, apimantis keletą svarbių periodų: prieš rinkimus ir po rinkimų, prieš krizę, krizinį ir po finansų krizės. Mėnesiai pasirinkti atsižvelgiant į politinio gyvenimo aktualijas: stengtasi išvengti mėnesių, kuriais vykdavo itin svarbūs politiniai įvykiai (priimami svarūs sprendimai, vykdoma aktyvi rinkiminė komunikacija).

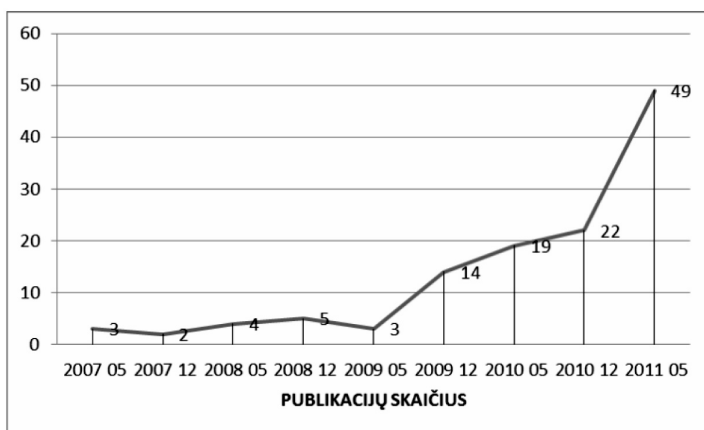
Daroma prielaida, kad toks tiriamojo laikotarpio pasirinkimas atskleis žiniasklaidoje pristatomą politikų nuomonę, nurodys politiniame žiniasklaidos diskurse siekiančius dalyvauti politikus, esmines temas, taip pat išryškins politinės retorikos specifiką. Tyrimui pasirinkti du metų mėnesiai: gegužės ir gruodžio (tyrimui pasirinkti pranešimai, publikuoti gegužės ir gruodžio mėnesiais su rubrika „Politikų akimis“, t. y. publikacijos, pasirodžiusios nuo šių mėnesių 1 iki 12 dienos (tyrimas buvo vykdomas nuo 2007 m. gegužės iki

2011 m. gegužės). Buvo analizuojama 121 publikacija.

Analizuojant su atitinkama rubrika pateikiamas publikacijas, išryškėjo tai, kad nenurodomas didžiosios dalies publikacijų parengimo pagrindas, t. y. informacijos šaltinis – pranešimai spaudai, laiškai, konferencijų pranešimai ir pan. Tik mažiau nei kas keturiasdešimtoje publikacijoje nurodomas jos parengimo ir pristatymo pagrindas: dažniausiai pateikiamos nuorodos į politikų publikacijas politikų tinklaraščiuose arba nurodoma, kad publikacija parengta remiantis politikų pasakyta kalba. Nepristatydami šaltinio internetinio portalo redaktoriai skatina daryti prielaidas apie galimą finansinę politikų įtaką atrenkant publikacijas, pateikiamas su tam tikra rubrika.

Publikacijų skaičiaus dinamika

Tiriamuoju laikotarpiu pasirodžiusių publikacijų analizė rodo akivaizdžią publikacijų skaičiaus augimo tendenciją: per 2011 metus buvo paskelbta daugiau nei pusė politikų parengtų pranešimų, pasirodžiusių su atitinkama rubrika tiriamuoju laikotarpiu (žr. 1 pav.).

1 pav. Publikacijų dinamika (vienetais)

Publikacijų, pateikiamų su rubrika „Politikų akimis“, dinamikos tyrimas rodo tris pagrindinius publikacijų skaičiaus kitimo laikotarpius:

- Pirmasis laikotarpis (2007 m. pradžia–2009 m. pradžia) gali būti apibūdinamas kaip politikų diskusijų su oponentais laikotarpis, kuriuo išryškėjo politikų siekis pristatyti ir pagrįsti / išryškinti savo poziciją, aptarti kokią nors problemą, paskatinti diskusijas su oponentais. Šiam laikotarpiui būdinga charakteristika: pristatomi aktyviai politiniame gyvenime besireiškiantys ir svarią poziciją Lietuvos politiniame lauke užimantys politikai. Tiesa, reikia pasakyti, kad šiuo laikotarpiu publikuotuose politikų pasisakymuose išryškėja ne tuo metu aktualios problemos, o su politikų sietinų temų, politikų pozicijos, pateikiamo vertinimo pristatymas.
- Antruoju laikotarpiu (2009 m. pabaiga–2010 m. pabaiga) atsiskleidžia gana stabilus ir tolygus publikacijų, pateikiamų su informacinio portalo „Delfi“ rubrika „Politikų akimis“, skaičiaus augimas. Publikacijos išsiskiria pasisakančių politikų pasikeitimu: publikacijų autoriai politikai yra kiti, nei anksčiau skelbusieji pranešimus. Toks politikų pasikeitimas gali būti siejamas su rinkimais į savivaldybių tarybas, tačiau pažymėtina ir tai, kad ankstesniu laikotarpiu pasisakę politikai išliko politiniame lauke. Toks politikų pasikeitimas žiniasklaidos rubrikoje gali rodyti, kad naujai į žiniasklaidos politinį diskursą įeinantys politikai pačiai žiniasklaidai yra įdomesni, todėl ir teikiami

jų pasisakymai, tačiau gali būti ir taip, kad anksčiau aktyviai reiškęsi žiniasklaidos politiniame diskurse politikai dėl padidėjusio dalyvių skaičiaus ir įvairovės nesiekia būti matomi tokia politiniame diskurse. Šiuo etapu į aktyvią komunikaciją įsitraukia ne tik žinomi politikai, bet ir visuomenės veikėjai (tai sietina su rinkimais į savivaldybių tarybas, kuriuose aktyviai dalyvavo visuomenės veikėjai: rašytojai, aktorai, dainininkai ir pan.) arba valstybinių institucijų tarnautojai, savo pasisakymuose aiškinantys atstovaujamos institucijos priimamus / priimtus sprendimus. Analizuojant šio laikotarpio publikacijas gali būti keliami ir tokia prielaida: politikai suvokia, jog pranešimai spaudai ir viešas pasisakymas, pateiktas aktualia tema, gali būti įdomus ir žiniasklaidai, ir visuomenei (arba atvirkščiai), todėl gali būti publikuojamas tam tikroje žiniasklaidos priemonėje. Būtent šiuo laikotarpiu ryškėja politinių partijų vadovų pasisakymų reguliarumas, pastovumas.

- Trečiasis laikotarpis (2011 m. pradžia) išsiskiria pranešimų, skelbiamų su informacinio portalo rubrika „Politikų akimis“, gausa. Kaip šiuo laikotarpiu pasirodančių publikacijų išskirtinumą galima nurodyti aktyvių politikų komunikavimą įvairiomis temomis. Skirtumas nuo antrojo laikotarpio tas, kad šiuo etapu į komunikaciją įsitraukia ir joje aktyviai reiškiasi Lietuvos Respublikos Seimo nariai (pranešimų gausą šiuo laikotarpiu galima paaiškinti politikų siekiu būti matomiems, artėjant rinkimams į Seimą).

Aptariant publikacijų pasiskirstymą ir dinamiką tiriamuoju laikotarpiu, akivaizdu, kad vis didėjo tiek pateikiamų pranešimų, tiek pranešimus rengiančių politikų skaičius: pirmuoju laikotarpiu vyravo kelių politikų pasisakymai, o trečiuoju – kai kurių politikų pranešimai, tačiau pranešimų gausoje pastebima ir institucijų, kurioms atstovauja pranešimus rengiantys politikai, įvairovė (savivaldybės, ministerijos, kitos valstybės institucijos).

Analizuojant politikų pasisakymus su rubrika „Politikų akimis“ ryškėja pateikiamų pranešimų netolygumas pagal apimtį (apimties netolygumai pastebimi ir visu tiriamuoju laikotarpiu, tačiau trečiuoju laikotarpiu pranešimų apimties netolygumas itin ryškus): vidutinis publikacijų ilgis – 13 paragrafų, jis svyruoja nuo 5 paragrafų iki didelės apimties publikacijų, siekiančių 60 paragrafų.

Politikų pasisakymų temos

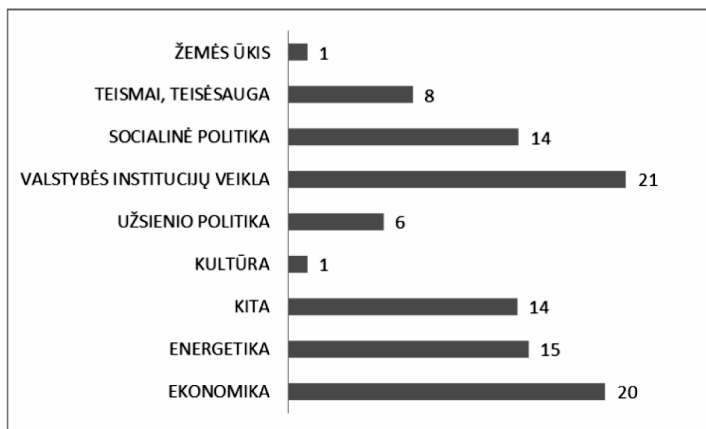
Stebint ir analizuojant informaciniame portale pateikiamus politikų perduodamus pranešimus, atkreiptinas dėmesys ir į temų pasiskirstymą tiriamuoju laikotarpiu. Pir-

muoju laikotarpiu matyti atskirų politikos ryškinamos, ne visuomet tuometines politines realijas atspindinčios publikacijos (išskyrus gana akivaizdų vienos temos akcentavimą, susijusį su tam tikrais įvykiais; tačiau ta tema vyravo tik vieno autoriaus pasisakymuose). Antruoju ir trečiuoju laikotarpiais pastebima ne tik temų įvairovė, bet ir ryškinamos aktualijos, kurios diskutuojamos valstybinėse institucijose, visuomenėje, atskleidžia priimamus sprendimus, galimus jų ir jų padarinių vertinimus.

Vertinant šios rubrikos temų pasiskirstymą matyti, kad vyrauja kelios temos: politinių institucijų veikla (priimami sprendimai) (21 proc.), ekonomika (20 proc.), energetika (15 proc.), socialinė politika (14 proc.) (žr. 2 pav.).

Dažniausiai diskutuojamos temos – politinės institucijos, jų veikla bei ekonomikos temos – atsiranda rubrikoje dėl kylančių aktualijų: vyriausybės sprendimų, politikų veiksmų ar tam tikrų įvykių.

Analizuojant politikų diskutuojamas temas matyti ir dar keletas tendencijų: visų pirma, 2 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad tokios temos kaip kultūra ir žemės ūkis nėra politikų dažnai aptariamoms,

2 pav. Temų pasiskirstymas publikacijose (procentais).

vadinasi, su šiomis sritimis politikai savęs nesieja; antra, matyti aiškus politikų bandymas susisiekti su visuomenei aktualiomis problemomis – tai išryškina politikų dėmesys ekonomikos ir socialinės politikos temoms.

Toks temų pasiskirstymas suteikia papildomų argumentų anksčiau pateiktiems svarstymams, kad politikai, pateikdami pranešimus nagrinėjamoje informacinio portalo rubrikoje, siekia būti matomi ir tam pasirenka ne tik publikacijų dažnį (t. y. rengdami daugiau pranešimų), bet ir aktualias, visuomenei svarbias temas.

Politikai ir jų prs(si)statymas publikacijose

Analizuojant rubrikoje pateikiamas publikacijas, kuriose politikai aptaria, jų nuomone, aktualias problemas, pateikia jų vertinimą, svarbu išryškinti ir pačius politikus bei jų sąsają su institucijomis ar atliekamomis pareigomis.

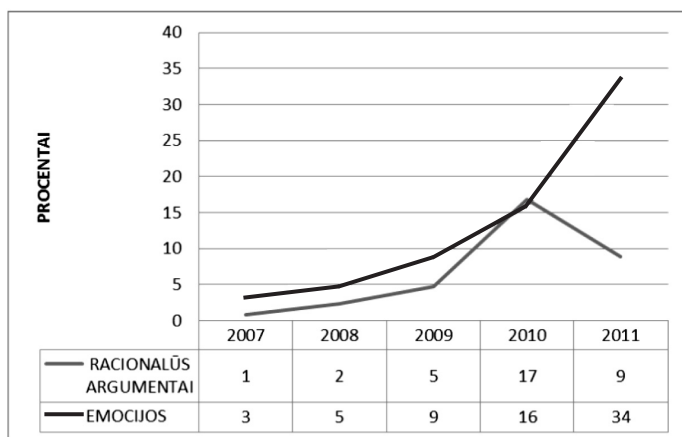
Politikų, nurodančių save kaip publikacijų autorius, priskirties politinei institucijai tyrimas rodo, kad tarp pranešimų autorių dominuoja dviejų politinių partijų – Tėvy-

nės sąjungos Lietuvos konservatorių ir Socialdemokratų atstovų publikacijos. Kiekybiškai vertinant publikacijas pastebėta, kad šių politinių partijų atstovams skirtinos publikacijos sudarė du trečdalius visų su nagrinėjama rubrika pateikiamų pranešimų, kurie pasiskirsto tolygiai. Kitą trečdalį publikacijų sudaro kitų Lietuvos politinių partijų, tokių kaip Liberalų sąjūdis, Darbo partija, pranešimai ir valstybės institucijų tarnautojų parengtos publikacijos.

Tačiau analizuojant pateikiamas publikacijas matyti dar viena tendencija: jų turinys akivaizdžiai rodo oponavimą valdančiajai partijai ir vyriausybei, jos priimamiems sprendimams ir vykdomiems veiksams. Tai leidžia daryti prielaidą, kad politikų pasisakymai parenkami tikslingai, siekiant ryškinti ne tik problemų pristatymą, t. y. temas, bet ir pristatymo pobūdį.

Nuomonės pateikimas

Vertinant publikacijose pateikiamos informacijos pobūdį nustatyta, kad daugiau nei 90 procentų visų publikacijų atspindi politiko asmeninę nuomonę ir tik apie 5 procentai visų tiriamojo laikotarpio publika-

3 pav. Publikacijose reiškiamos nuomonės pristatymas (procentais)

cijų atstovavo politinės partijos nuomonei (ar politikas pristatydamas problemą vartoja įvardį *AŠ*, ar nurodo, kad palaiko politinės partijos, kuriai atstovauja, nuomonę). Pastebėta ir tai, kad politinės partijos poziciją išsako politinių partijų lyderiai, taip pat ministerijų vadovai ir jų patarėjai.

Pateikiant nuomones aiški ir kita tendencija: publikacijose dominuoja emocijos, o ne argumentavimas (žr. 3 pav.): faktų ir (ar) argumentų trūkumas publikacijose gali būti paaiškinamas šiuolaikinės politikos komunikacijos specifika, kuri, anot McNairo (2003), išryškėja dėl politikų siekio gauti visuomenės palaikymą, dėl to politikos komunikacijoje vyrauja propagandiniai pranešimai arba tokie pranešimai, kurie atitinka vyraujančią visuomenės nuomonę.

Publikacijų analizė leidžia išvelgti tendenciją, kad straipsniai, kuriuose vyrauja emocijos (kalbama apie asmeninę nuomonę, žalą ar naudą visuomenei, nepateikiant faktų, duomenų, nepristatant dokumentų ar neanalizuojant konkrečių veiksmų, o tiesiog išdėstant nuomonę), dažniausiai skirti socialinių problemų aptarčiai, o racionalūs

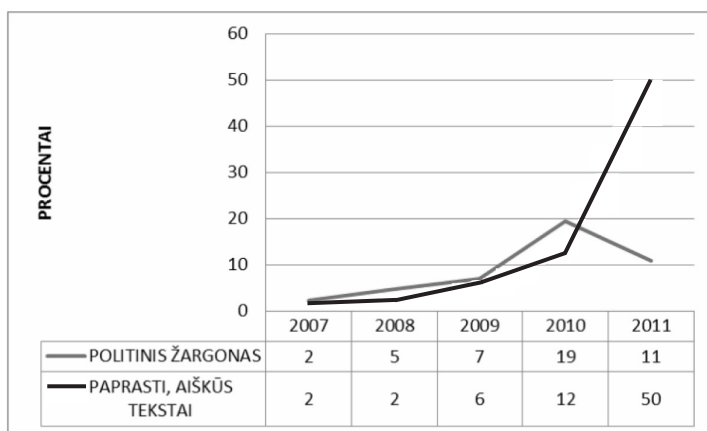
argumentai dažniausiai naudojami pristatant ir aptariant ekonomikos temas.

Analizė atskleidė ir tai, kad racionalūs argumentai pateikiami valstybinėse institucijose dirbančių politikų publikacijose.

Dar vienas išryškėjęs politikų nuomėnės raiškos analizės aspektas – politikų diskurso kaita (žr. 4 pav.): anksčiau politiniame žiniasklaidos disкурse, konstruojamame politikų, vyravo politiniam diskursui būdinga leksika (politinių problemų ir temų svarstymuose dominuodavo ne tik argumentai, bet ir politinėje sferoje vartojami terminai, pasakymai, nuorodos į tam tikras institucijas, jų priimamus sprendimus ir pan.), o pastaraisiais metais padaugėjo paprastų ir aiškių tekstų, kuriuose aptariamos aktualios problemos. Toks politikų tekstų pobūdžio pasikeitimas rodo politikų siekį iškelti ir svarstyti visuomenei aktualias problemas vartojant jai suprantamą žodyną.

Išanalizavus publikacijas nustatyta, kad:

- Politiniam diskursui būdinga leksika vartojama diskusijose su politikais (politikų publikacijose dažnai

4 pav. Politiniam diskursui būdingos leksikos vartojimas publikacijose (procentais)

pastebima diskusija su oponentais ir, kaip matyti iš atlikto tyrimo, politikai linkę išdėstyti savo poziciją ir oponuoti kolegoms naudodami gana sudėtingus, politiniam (politikos institucijų) diskursui būdingus tekstus net ir tuo atveju, kai pasisakymai perduodami žiniasklaidai);

- Politiniam diskursui būdinga leksika dažnai vartojama pranešimuose, kuriuos pateikia didesnę politinės veiklos stažą turintys (taip pat ir vyresnio amžiaus) politikai;
- Publikacijos, kuriose politikai pristato ir aptaria ekonomikos temas, yra perkrautos skaičių, įvardijami konkretūs konkrečių institucijų sprendimai, sudėtingai, dažnai neaiškiai pristatoma tema, net neišryškinant pateikiamos problematikos aktualumo visuomenei;
- Politikų publikacijos, kuriose aptariamos socialinės apsaugos temos, socialinės politikos sprendimai, paprastai yra aiškios, jose nevartojami tarptautiniai žodžiai, nenurodomi tarptautiniai susitarimai, sutartys, įsipareigojimai tarptautinėms institucijoms – aiškiai, suprantamai pristatoma ne tik pati problema, bet ir nurodomi galimi tos problemos sprendimo būdai, kurie leistų įvertinti galimą jų poveikį visuomenei.

Apibendrinant politikų nuomonių, pristatomų nagrinėjamos rubrikos publikacijose, raišką pastebima, kad politikai ne tik aktyviai dalyvauja politinėje diskusijoje, konstruojamoje ir vadovaujamoje pačios žiniasklaidos, bet ir iš dalies atsiskleidžia jų požiūris į aptariamąs problemas, į suinteresuotuosius ir tam tikrų problemų in-

teresų grupes – tai išryškėja analizuojant atitinkamas temas ir jų svarstymus.

Išvados

Apibendrinant straipsnyje pateikto tyrimo duomenis pažymėta, kad politikų susidomėjimas naujų informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis, kai internetinė žiniasklaida sukuria erdvę, kurioje politikai gali pristatyti politines idėjas, diskutuoti su oponentais ir visuomene, taip pat didinti savo kaip politikų matomumą žiniasklaidoje, o sykiu ir visuomenėje, akivaizdžiai didėja.

Kita vertus, matyti ir politikų siekis prisitaikyti prie internetinės žiniasklaidos diskurso specifikos:

- Tyrimo metu atsiskleidė politinių temų nuoseklumas (tarp aktualių temų politikų tarpusavio diskusijose išlieka politika ir ekonomika, politikų ir visuomenės diskusijose – ekonomikos, energetikos ir socialinės politikos temos; šių temų pasiskirstymas nekinta visu tiriamuoju laikotarpiu).
- Politikų formuojamas diskursas priklauso nuo jų patirties politinėje sferoje, nes ji daugiausia ir lemia politikų tekstų specifiką; kita vertus, politikos diskurso specifika, kaip atskleidė tyrimas, priklauso ir nuo analizuojamų temų (socialinės politikos sferos problemos nagrinėjamos ne tik pateikiant aiškų, paprastą tekstą, bet ir nurodant šios temos svarbą ir priimamų sprendimų galimą poveikį visuomenei, o politikos ar ekonomikos temos pristatomos nevengiant politiniam diskursui būdingos leksikos).

- Politiniame diskurse vyrauja politikų asmeninės nuomonės, o ne politinės partijos nuostatų atstovavimas, ir tai patvirtina mokslininkų pastarųjų metų tyrimuose numatytą tą pačią tendenciją, būdingą viso politinio diskurso kaitai.
- Nors sunku įrodyti atliktu ir straipsnyje pristatytu tyrimu, tačiau akivaizdžiai matoma internetinės žiniasklaidos galia konstruojant politinį diskur-

są (nagrinėtos rubrikos straipsniuose matyti aiški dviejų partijų atstovų tarpusavio kova ir opozicijos atstovų pasisakymų ryškinimas).

Šie esminiai tyrimo rezultatai rodo ne tik nekintančią internetinės žiniasklaidos svarbą ir įtaką formuojamai politikos dienotvarkei, visuomenės suvokimui apie politiką, bet ir politikų siekį pasinaudoti šia žiniasklaidos galia pagal jos keliamus reikalavimus.

LITERATŪRA

ALEXANDER, Jeffrey C., JACOBS, Ronald N. (1998). Mass communication, ritual and civil society. In *Media, ritual, and identity*. Ed. T. Liebes, J. Curran. New York: Routledge, p. 30 (p. 23–41) (280 p.) ISBN 0-230-01912-1.

BARDOEL, Jo. (1996) Beyond Journalism. A Profession between Information Society and Civil Society. *European Journal of Communication*, vol. 11, no. 3. London: Sage Publications, p. 292. ISSN 0267-3231.

BIELINIS, Lauras (2002). Šou principų dėsnin-gumai Lietuvos politiniame gyvenime. *Politologija*, nr. 1 (25), p. 24–26 (p. 22–40). ISSN 1392-1681.

BAUM, Matthew A.; GROELING Tim (2008). New Media and the Polarization of American Political Discourse. *Political Communication*, vol. 25, no. 4, p. 346 (p. 345–365). Prieiga per internetą: <<http://dx.doi.org/10.1080/10584600802426965>>.

McNAIR, Brian (2003). *An Introduction to Political Communication*. 3rd ed. London: Routledge, p. 52. ISBN 0-415-307082.

McQUAIL, Denis (1994). *Mass Communication Theory. An Introduction*. 3rd ed. London: Sage Publications, p. 327–332 (416 p.). ISBN 0-8039-7785-9.

RENCKSTORF, Karsten (1996). Media use as social action: a theoretical perspective. In *Media use as social action. A European approach to audience studies*. Ed. K. Renckstorf, D. McQuail, N. Jan-kowski. London: John Libbey, p. 22–24 (p. 18–31) (197 p.). ISBN 0 86196 485 3.

STEVENSON, Nick (2002). *Understanding Media Cultures*. 2nd ed. London: Sage Publications, p. 222 (249 p.). ISBN 0 7619 7363X.

ZHAO, Shanyang (2006). The Internet and the Transformation of the Reality of Everyday Life: Toward a New Analytic Stance in Sociology. *Sociological Inquiry*, vol. 76, no. 4, p. 468 (p. 458–474). ISSN 1475-682X.

CHANGES IN THE POLITICAL DISCOURSE CONSTRUCTED BY THE LITHUANIAN INTERNET MEDIA

Renata Matkevičienė

S u m m a r y

In the end of the last century when the social media became an important part of the media system, there occurred changes in constructing the content of the media and spread of information, as well as news creation, selection and delivery.

Changes that occurred in the media because of new information technologies could be seen not only in the mass media, journalism, but also in communi-

cation in general, because those changes involved all participants of the public sphere: the media, politicians and citizens. In the system of political communication, the interaction of these participants could be seen via the news that are delivered, and their effects: society receives information about politics and participates in discussions about it.

In the article, the role and effects of the Internet

are not questioned, because the Internet media are an active participant of political communication; they involve politicians into communication processes, providing space for their voices (publications).

The aim of this article is to analyse the change of political discourse in the Internet media content.

In the article, the role of the media and its change are discussed in the context of social constructivist theoretical approach; also the political discourse constructed by and in the Internet media is analyzed in search of changes in the construction of political discourse, introduced by politicians into the Internet media.

The main conclusions made in the article are as follows: 1) the use of the Internet by politicians as an arena for discussions is increasing, 2) the main topics discussed by politicians in the Internet are politics, economy, energy and social policy, 3) the ways in which politicians are discussing political is-

ues differ depending on the number of years that a politician participates in the political arena, the topic or issue under discussion, 4) economic and political issues are discussed in more sophisticated ways in comparison with discussions of social policy issues which are presented in a very simple, clear way with the arguments that stress the aspects important for society or for some specific groups of citizens, 5) in presenting ideas and in discussions, the politicians prefer to present their own the position instead of presenting position of a political party. These main research findings lead to some conclusions about changes in the political discourse, but they also show quite a strong and manipulative role of the Internet media in selecting politicians and their publications, so it shows that there is still a strong role of the Internet media in constructing the political reality and presenting this "window" to political reality, which is strongly influenced by the position of the media.

Įteikta 2011 gruodžio 15 d.